

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Projekts „NVO kapacitātes stiprināšana
attīstības sadarbības un attīstības izglītības politikas veidošanas procesā”
Projekta līguma numurs: 1DP/1.5.2.2.2/12/APIA/SIF/014/88

Aktivitāte Nr.4.2.
Ārvalstu prakses izpēte

Ārvalstu prakses izpēte attīstības sadarbības un attīstības izglītības jomā

Apkopojums par vizīti uz Igaunijas organizāciju MONDO

2012.gada decembris

Šis materiāls ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda finansiālu atbalstu
Par saturu atbild „Izglītības attīstības centrs”

92,07% no Projekta finansē Eiropas Savienība ar Eiropas Sociālā fonda starpniecību.
Apakšaktivitāti administrē Valsts kanceleja sadarbībā ar Sabiedrības integrācijas fondu.

Laikā no 2012.gada septembra līdz 2013.gada septembrim IAC (Izglītības attīstības centrs) sadarbībā ar GLEN Latvija, LAPAS (Latvijas Platforma attīstības sadarbībai) un Attīstības kolba īsteno projektu "NVO kapacitātes stiprināšana attīstības sadarbības un attīstības izglītības politikas veidošanas procesā". Projekta mērķis ir sniegt zināšanas, prasmes un tīklošanās iespējas četrām Latvijas nevalstiskajām organizācijām, lai paaugstinātu to iesaistīšanās un aktīvas darbības iespējas politikas plānošanas un īstenošanas procesos attīstības sadarbības un attīstības izglītības jomās.

Projekta ietvaros laikā no 2012.gada 21.-23.novembrim pārstāvji no IAC (www.iac.edu.lv), GLEN Latvija (www.glen.lv), LAPAS (www.lapas.lv) un Attīstības kolba (www.bulb.lv) piedalījās izpētes vizītē Tallinā, Igaunijā.

Vizītes laikā Latvijas organizāciju pārstāvjiem bija lieliska iespēja

- iepazīties ar Igaunijas vadošās nevalstiskās organizācijas MONDO darbību un pieredzi attīstības sadarbības un attīstības izglītības jomā,
- piedalīties MONDO organizētajās praktiskajās aktivitātēs skolā (Tallinas tehniskajā ģimnāzijā) un skolotāju apmācībās,
- iepazīties ar Igaunijas Ārlietu un Izglītības ministrijas nostādnēm un aktualitātēm,
- iepazīties un piedalīties diskusijā par jomas attīstību ar citām aktīvām Igaunijas NVO, tajā skaitā ar Igaunijas nacionālās attīstības sadarbības platformas AKÜ pārstāvi.

Kopā izpētes vizītē piedalījās desmit pārstāvji no Latvijas. Katrs no vizītes dalībniekiem ir sagatavojis īsu pārskatu par kādu no attīstības sadarbības un attīstības izglītības aspektiem:

Iveta Vērse (IAC), Politiskais ietvars un atbalsta mehānismi – ārlietas; skat. 4.lpp.

Ilze Saleniece (GLEN Latvija), Sadarbība ar ārvalstu partneriem; skat. 6.lpp.

Irēna Freimane (IAC), Politiskais ietvars un atbalsta mehānismi – izglītība; skat. 8.lpp.

Ingūna Irbīte (IAC), Attīstības/globālā izglītība skolās; skat. 9.lpp.

Daina Zelmene (IAC), MONDO metodiskais darbs; skat. 11.lpp.

Linda Ugaine (IAC), MONDO komunikācijas instrumenti; skat. 13.lpp.

Aija Rusiņa (IAC), Attīstības jomas finansējums; skat. 15.lpp.

Liene Jurgelāne (GLEN Latvija), Sabiedrības attieksme un iesaiste; skat. 16.lpp.

Līva Brēmere (Attīstības kolba), Pētījumi un akadēmiskās vides iesaiste; skat. 17.lpp.

Rūta Kronberga (LAPAS), Citu Igaunijas NVO raksturojums; skat. 19.lpp.

Igaunijas organizācijas MONDO vizītes norisi, individuālo pārskatu sagatavošanu un apkopošanu koordinēja Ilze Saleniece.

Par MONDO

Nevalstiskā organizācija MONDO ir dibināta 2007.gadā un veidojusies uz citas organizācijas – pētniecības un apmācību organizācijas Jaan Tõnisson institūta bāzes.

Pašlaik MONDO darbojas sekojošos virzienos:

- izglītības, attīstības izglītības aktivitātes,
- organizācijas biedru un sabiedrības izglītošana par humāno palīdzību un attīstības sadarbību,
- attīstības sadarbības koordinēšana, īstenošana,
- humānās palīdzības organizēšana un nodrošināšana (seku likvidēšanas neatliekamo pasākumu veikšana katastrofu gadījumos un pastāvot katastrofas draudiem u.c.).

MONDO ir viens no galvenajiem NVO sektora spēlētājiem attīstības izglītībā Igaunijā. Organizācijas ietvaros attīstības izglītības aktivitātes tiek īstenotas caur MONDO Globālās izglītības centru (centrā ir četri darbinieki). Galvenie MONDO mērķi attīstības izglītības jomā ir:

- paaugstināt Igaunijas iedzīvotāju informētību un izpratni par globalizācijas izaicinājumiem,
- veicināt un popularizēt toleranci, cieņu pret cilvēka tiesībām un solidaritāti ar cilvēkiem, kas dzīvo nabadzīgākos reģionos.

MONDO ir arī Igaunijas nacionālās platformas attīstības sadarbībai AKÜ biedre.

MONDO mājas lapa: <http://mondo.org.ee/>

Politiskais ietvars un atbalsta mehānismi – ārlietas

Iveta Vērse, IAC

Ārlietu ministrijas politika un pozīcija attiecībā uz attīstības/globālo izglītību (AI) un attīstības sadarbību (AS) Igaunijā ir aktīva jau vairākus gadus un valsts budžetā tam ir paredzēts rīcībbspējīgs finansējums ar progresīvu tendenci nākotnē.

Valsts finansēta attīstības sadarbība tika uzsākta 1998.gadā, kad Igaunijas Ārlietu ministrija pirmo reizi paredzēja valsts budžeta līdzekļus attīstības sadarbībai un humānajai palīdzībai. Valsts attīstības sadarbības prioritātes un darbības principi ir apkopoti dokumentā „Igaunijas attīstības sadarbības principi”, ko 2003.gadā apstiprināja Igaunijas parlaments un kas bija turpinājums līdzīgam iepriekšējo gadu dokumentam (piemēram, dokumentā ir norādīti četri aspekti, kādēļ valsts iesaistās attīstības sadarbībā – morālais aspekts, politiskais aspekts, ekonomiskais aspekts un kultūras aspekts; minēto dokumentu skat. šeit - <http://www.vm.ee/?q=en/node/8323>).

Igaunijas attīstības sadarbības vispārīgais mērķis ir dot ieguldījumu nabadzības izskaušanā pasaulē un Tūkstošgades attīstības mērķu sasniegšanā.

Igaunijas īstenotās humānās palīdzības mērķi ir glābt cilvēku dzīvības un nodrošināt palīdzību dabas vai cilvēku radītu katastrofu upuriem, īpaši pievērsot uzmanību vismazāk aizsargātākajām iedzīvotāju grupām.

Igaunijas Ārlietu ministrijas mājas lapa:
<http://www.vm.ee/?q=en/taxonomy/term/55>

2011.gada janvārī Igaunijas valdība apstiprināja Igaunijas attīstības sadarbības un humānās palīdzības stratēģiju laika periodam no 2011.gada līdz 2015.gadam (minēto dokumentu skat. šeit: http://www.vm.ee/sites/default/files/Arengukava2011-2015_ENG.pdf). Šis dokuments ir turpinājums 2006. – 2010.gada stratēģijai.

AI aktivitātes Igaunijas Ārlietu ministrija lielākoties saprot kā attīstības jomā paveiktā popularizēšanu un attīstības jautājumus skaidrošanu. Piemēram, Ārlietu ministrijas mājas lapā sadaļā „Attīstības sadarbība un humānā palīdzība” ir tematiskā apakšsadaļa „Informēšana, izpratnes veicināšana un globālā izglītība” (igauņu kolēģi komentē, ka tāds pats nosaukums ir arī budžeta līnijai, kas finansē AI projektus).

Izpētes vizītes laikā visi tēmā iesaistītie uzsver, ka sākums ir bijis grūts: izprast - kas tā par aktualitāti/tēmu un kā to definēt. Taču šobrīd var teikt, ka tas ir aktīvs process/ceļš, kas lokālā kontekstā iekļauj globālus aspektus.

Attīstība jautājumu saturs un aktivitātes (dažādās nozarēs) nepārtraukti tiek mainītas un aktualizētas. AS un AI politiskais ietvars un atbalsta mehānismi sadarbībā ar Ārlietu ministriju un Izglītības ministriju, Igaunijā jau ir iestrādāti. To apliecina vizītes diskusijas gaitā izskanējušie fakti:

- Šogad (2012.gadā) Ārlietu ministrijas budžetā attīstības jautājumiem bija paredzēti ap 3.5 miljonu € un nākamajā (2013.gadā) plānots ap 7.5 miljonu € liels finansējums;
- vairāk kā ½ no iepriekšminētās summas tiek atvēlēta NVO sektoram dažādu AS un AI projektu īstenošanai,
- „Igaunijas platforma attīstības sadarbībai – AKÜ” (kas ir līdzīga organizācija kā Latvijā LAPAS) administratīvās izmaksas arī tiek segtas no minētā Ārlietu ministrijas budžeta;
- AKÜ ir apvienojusi 21 biedru organizāciju, kas Igaunijā nodarbojas ar AS un AI jautājumiem un līdz ar to:
  - pārstāv un koordinē sadarbību, kā iekļaut attīstības aspektus visās tautsaimniecības nozarēs un politikas jomās, piemēram, lauksaimniecībā, ekonomikā, vidē u.c.;
  - katru gadu valsts mērogā izvirza tēmas pie kā strādāt, piemēram, konfliktu risināšana, TAM, ūdens resursi un to ilgtspēja, bērnu tiesības, izglītojoši semināri un lekcijas utt.;

- nodrošina arī dažādu AS un AI jautājumu lobēšanu, lai tie ātrāk un efektīvāk nonāktu politiskajā darba kārtībā un plašākas sabiedrības aprītē;
- komentē dokumentus un likumus;
- koordinē un sadarbojas ar Ārlietu ministriju, lai nodrošinātu plašākas sabiedrības izpratni par attīstības jomu (pieredzes- apmaiņas un izpētes programmas attīstības valstīs, u.c.) un lai sadarbotos nacionālās stratēģijas izstrādāšanā u.c.

Programmas gaitā, izzinot šos jautājumus, visplašāko priekšstatu deva tikšanās ar Evelin Andrespok (Igaunijas platforma attīstības sadarbībai; Estonian Round table for Development Cooperation), Maria – Hetene Kaber (Humana Estonia) un Einar Vara (agrāk strādājis Igaunijas Izglītības ministrijā pie AI programmas izstrādes Igaunijas skolām – kā fAKŪlatīvais kurss).

Būtiski informācijas resursi:

- Igaunijas Ārlietu ministrijas mājas lapa - <http://www.vm.ee/?q=en/taxonomy/term/55>
- Igaunijas attīstības sadarbības un humānās palīdzības stratēģija 2011-2015 - http://www.vm.ee/sites/default/files/Arengukava2011-2015_ENG.pdf
- Igaunijas valdības apstiprināts dokuments „Igaunijas attīstības sadarbības principi” - <http://www.vm.ee/?q=en/node/8323>

Sadarbība ar ārvalstu partneriem

Ilze Saleniece, GLEN Latvija

MONDO unikalitāte ir tā, ka organizācija darbojas **gan attīstības sadarbības, gan arī attīstības/globālās izglītības jomā**, un pateicoties gudrai saiknes veidošanai starp darbību abās jomās, papildina katru no tām ar trūkstošo un nepieciešamo, proti, darbs attīstības/globālajā izglītībā ļauj veidot labākus, uz vietējo iedzīvotāju vajadzībām balstītus attīstības sadarbības projektus; savukārt attīstības sadarbības projekti ir bāze un resurss dažādām attīstības/globālās izglītības aktivitātēm, tajā skaitā konkrētiem stāstiem par dzīvi kādā no projekta valstīm (tas sniedz iespēju pašiem veidot mācību materiālus – brīvprātīgie un darbinieki savāc būtisku foto un informācijas materiālu bāzi).

Attīstības jomas specifika ir attiecības un sadarbība ar ārvalstu partneriem, līdz ar to – valstis, ar kurām sadarbojamies, veids, kādā sadarbojamies un principi, uz kādiem balstāmies, veidojot sadarbību, raksturo organizācijas būtību un darbību.

MONDO galvenokārt iesaista sekojošas valstis sekojošos veidos:

- **Pieredzes pārņemšana attīstības izglītības jomā** (aktīva sadarbība izveidojusies ar Somiju – gan dažādām organizācijām, gan arī ar Oulu universitāti un pasniedzēju Vanessu Andreotti);
- **Kopīgu attīstības izglītības projektu izstrāde un īstenošana** (aktīva sadarbība ar dažādām Eiropas valstīm – Somija, Apvienotā Karaliste, Latvija, Lietuva, Slovēnija, Bulgārija, Portugāle, Kipra un citas); pārsvarā šie projekti tiek finansēti no EK līdzekļiem;
- **Humānās palīdzības un attīstības sadarbības projektu īstenošana** (tajā skaitā Igaunijas brīvprātīgo nosūtīšana praksē (Gana, Kenija, Uganda, Afganistāna)).

Pārskats par MONDO darbību ārpus Eiropas reģiona:

1. **Ganas Ziemeļi, Kongo ciemats** (netālu no Bolgatanga); šajā vietā MONDO īsteno bērnu atbalsta/sponsorēšanas

programmu, atbalsta vietējās sievietņu grupas, šeit atrodas sadraudzības skolas un tiek nodrošināti arī mikro kredīti;

2. **Kenija, Shianda ciems**, kas atrodas uz robežas ar Ugandu; šajā vietā MONDO īsteno bērnu atbalsta/sponsorēšanas programmu, atbalsta vietējās sievietņu grupas;

3. **Uganda, Kampala**; šajā vietā MONDO ir atvēris pop-up

kafejnīcu, kurās mērķis ir nodrošināt prakses un darba vietas jauniešiem ar īpašām vajadzībām;

4. **Afganistāna, Helmand**; šajā vietā MONDO nodrošina izglītības iespējas (tiek organizētas apmācības) sievietēm un apgādāts cietums;

5. **Afganistāna, netālu no Kabulas**; šajā vietā MONDO rīko aktivitātes atraitņu atbalstam.

Lai projekti būtu gana kvalitatīvi un sasniegtu plānotos rezultātus, svarīgi ir atrast uzticamu sadarbības partneri katrā no valstīm. Kopīgu attīstības izglītības projektu īstenošanai Eiropas mērogā sadarbības partnerus var sastapt dažādos izglītojošos un informatīvos pasākumos (piemēram, DEEEP Vasaras skolā, CONCORD vai EK Ziemeļu-Dienvidu centra organizētajos pasākumos). Lai veidotu sadarbību attīstības sadarbības projektos ārpus Eiropas, MONDO pārstāves atzīst, ka ļoti būtiski ir personīgie kontakti, līdz ar to visi MONDO projekti notiek tajās valstīs, kur kāds no MONDO darbiniekiem kādu pazīst (ar kādu

cilvēku vai organizāciju ir bijusi iepriekšēja saistība, labas attiecības, ir īstenots kopīgs projekts). Lielākā daļa no MONDO personāla ir strādājusi kādā no attīstības valstīm, līdz ar to pašreizējie attīstības sadarbības projekti ir turpinājums šim darbam.

MONDO attīstības sadarbības filozofija ir „sākt ar mazumiņu” un „mazs mērogs ved pie lielām pārmaiņām” - MONDO uzskata, ka gudri veidota, īpaši piemērota un individuāla pieeja attīstības sadarbībā ilgtermiņa perspektīvā ir daudz rezultatīvāka, jo ļauj novērtēt un patiesi izprast konkrētās mērķa grupas vajadzības. Līdz ar to MONDO strādā ar salīdzinoši maza mēroga projektiem un kā galvenos sadarbības partnerus izvēlas mazas, vietējas organizācijas un kā projektu norises vietas - ciematus. Tam, protams, ir arī mīnusi – nestabils finansējums; šaubas par pārmaiņu apjomu un par procesu ietekmi. Simpātiski ir tas, ka MONDO aktīvi iesaista vietējās (nevis starptautiskās vai zināmās) organizācijas.

Darbību attīstības valstīs (Ganā, Kenijā, Ugandā un Afganistānā) raksturo sekojoši **MONDO principi**:

- 1) Izvēlies strādāt ar vietējo kopienu,
- 2) Domā par aktīvu vietējās kopienas iesaisti; proti, saredzi resursus vietējā skolā, aicini aktīvi iesaistīties dažādas iedzīvotāju grupas,
- 3) Strādā ar konkrētajā kopienā vismazāk aizsargātajām grupām (bāreņiem, atraitnēm, sievietēm, bērniem, jauniešiem ar īpašām vajadzībām).

Politiskais ietvars un atbalsta mehānismi – izglītība

Irēna Freimane, IAC

2009.gadā tika izstrādātas vadlīnijas „Igaunijas globālās izglītības koncepcija” AI ieviešanai Igaunijas skolās un augstskolās, darbam ar citām publiskā un nevalstiskā, kā arī privātā sektora organizācijām un sabiedrību kopumā. Tās izstrādāja pēc Igaunijas platformas attīstības sadarbībai iniciatīvas.

2008.gadā Igaunijas attīstības jomas organizācijas vienojās, ka apzīmējot attīstības/globālo izglītību tiks lietots nosaukums „World Education”, pirmo reizi šis termins tika ietverts mācību saturā un iesaistītās puses vienojās par šī termina saturu – aktīva mācīšanās.

Politika rīcības līmenī (īpašas programmas, finansējums)

Atsevišķa rīcības plāna nav, AI tēmas ir ietvertas atsevišķu mācību priekšmetu saturā (ģeogrāfija, vēsture, sociālās zinības). NVO MONDO vadītāja informēja, ka atsevišķās skolās globālo izglītību apgūst fakultatīvi (35 stundas gada laikā). Izglītības ministrijas pārstāvis norādīja, ka nav iedalīts atsevišķs finansējums šādām mācībām. MONDO ir izstrādāta

80 stundu licenzēta skolotāju profesionālas pilnveides programma (6 moduļi), kuru apgūst 65 skolotāji. Tajā ir ietvertas teorētiskas un praktiskas nodarbības, kā arī mājas darbs kursa dalībniekiem. Programmā ietilpst arī ziemas (2 dienas) un vasaras (3 dienas) nometnes.

Igaunijas skolās AI izglītības tēmas apgūst atsevišķu mācību priekšmetu ietvaros, arī skolas beigšanas eksāmenos tika ietverts jautājums par Tūkstošgades mērķiem.

Universitātē gan ir speciāls mācību priekšmets par globālo izglītību studentiem, kuri apgūst jaunatnes darbinieka profesiju.

Sadarbība ar citiem partneriem

NVO MONDO sadarbojas ar Igaunijas Izglītības ministriju, NVO platformu un citām NVO, bet viens no nozīmīgākajiem sadarbības partneriem ir Igaunijas Ārlietu ministrija.

Būtiski informācijas resursi:

- Igaunijas Izglītības ministrijas mājas lapa - <http://www.hm.ee/?1>;
- Dokuments „Igaunijas globālās izglītības koncepcija” (Estonian Global education Concept Paper) - <http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/ge/JMA/Estonia-REPORT.pdf>

1. Kā globālā izglītība tiek īstenota Igaunijas skolās?

- Kā tēmas dažādu mācību priekšmetu ietvaros – ģeogrāfijā, bioloģijā, sociālajās zinībās, vēsturē, arī igauņu valodā un literatūrā u.c.
- Kā izvēles kurss – *Globalized World*
- Kā projekti un ārpusklases aktivitātes. Skat. 2.punktu

2. MONDO sadarbība ar skolām

Filmu klubi. MONDO sazinās ar producentiem un iegādājas filmu licences (200-300 eiro), tad šīs filmas var lietot izglītojošiem mērķiem. MONDO AI/GI filmotēkā ir vairāki simti filmu. Pieejams arī katalogs (elektroniski un drukātā formā) ar filmu anotācijām. Skolas šīs filmas var lietot bez maksas. Pašlaik Igaunijas skolās darbojas apmēram 20 filmu klubi. To dalībniekiem tiek rīkotas arī kopējas mācības filmu veidošanā, analizē u.c..

Tālākizglītības kursi skolotājiem. Parasti šie kursi ir vienas dienas pasākumi un tiek piedāvāti kādu projektu ietvaros. Šajā mācību gadā 65 skolotāji no Tallinas un Tartu apgūst 80 stundu kursu globālajā izglītībā. Tas sastāv no 3 dienu vasaras un ziemas skolām, kā arī vairākām vienas dienas nodarbībām. Kursus apmeklē visdažādāko priekšmetu skolotāji. Viņi apgūst piecas no AI/GI tēmām – globalizācija, sociālais taisnīgums, multikulturālisms, miers un konflikti, ilgtspēja. Kursam ir IZM licencējums. Populārākās GI tēmas Igaunijas skolās, pēc MONDO novērojumiem, ir multikulturālisms, diskriminācija, arī citas.

Citāts, kas paliks atmiņā: „Ir **universālās (globālās) zināšanas**. Tās rada turīgā pasaule – attīstītās valstis. Tās nav ilgtspējīgas zināšanas, jo lielākoties ir saistītas ar kapitālisma attīstības likumsakarībām. Ir **lokālās zināšanas**, kas ir ilgtspējīgas. Tās piedāvā alternatīvas par to, kāda ir laba dzīve un kā to dzīvot (Vanessa Andreotti)”.

Atbalsts nodarbību vadīšanā. Spilgtākie piemēri: bungas un stāsti no bēgļu nometnēm, nodarbību vada MONDO cilvēks kopā ar bangu skolotāju; no poļu valodas pārtulkota grāmata par islamu, nodarbības vada MONDO darbinieks, kurš ir musulmanis; MONDO uzaicina viesus uz skolām – puisi no Dienvidāfrikas, kurš vada nodarbības ēdiena gatavošanā, sportā, bēgli no Afganistānas, kurš stāsta par savu dzīvi, brīvprātīgos, kuri strādājuši attīstības valstīs. MONDO vadītājas Johannas Helin komentārs: „Redzam progresu skolēnu un skolotāju zināšanās, bet daudz mazāk - vērtībās”.

Metodiski materiāli un citi mācību līdzekļi. Grāmatas, žurnāli, darba lapas, kalendāri, TAM plakāti, attēlu komplekti par Āfrikas bērnu dzīvi u.c., komiksi, ļoti daudzveidīgi resursi MONDO lapā internetā.

Skolu partnerības projekti. Piemēram, MONDO organizējis partnerību starp 10 Igaunijas skolām un skolām Afganistānā. Skolotājiem notikušas apmaiņas vizītes. Skolēni sazinājušies Skype konferencēs. Kopīgi tikuši veidoti dokumenti, kuros aprakstītas Afganistānas skolu lielākās problēmas. Ar šiem dokumentiem (manifestiem) skolēni iepazīstinājuši Ārlietu ministrijas darbiniekus, politiķus.

3. Skolu (skolotāju, administrācijas) motivācija iesaistīties, attieksme pret AI tematiku

Iemesli, kādēļ skolotāji apmeklē MONDO piedāvātos kursus:

- 1) interese un personīgā motivācija, aizrautība AI/GI tematikā
- 2) jaunajā skolu programmā daudzos mācību priekšmetos ir jāmāca starpdisciplinārās tēmas
- 3) interaktīva metodika vienmēr ir pieprasīta

- 4) skolotājiem jāpilda obligātās prasības par tālākizglītību, ja viņi vēlas pretendēt uz augstāku amata pakāpi un lielāku algu
- 5) ekonomiskās krīzes apstākļos pašvaldības ir stipri samazinājušas finansējumu skolotāju tālākizglītībai, MONDO piedāvājums parasti tiek finansēts no projektu līdzekļiem, arī tādēļ skolotāji nāk uz kursiem.

Par administrācijas, vecāku un plašākas sabiedrības iesaisti ir grūti veidot vispārīgumu. Nelielu ieskatu sniedza vizīte Tallin Technical Gymnasium, kurā skolotāja teica: „Esmu skolas projektu menedžere. Administrācija ir informēta par projektu darbu un mani tajā netraucē, atļauj man strādāt. Vecāki ir informēti, ka viņu bērni iesaistīti kādā projektā, bet mums nav projektu, kuros būtu paredzēta vecāku līdzdalība”. Visticamāk, ka šajā aspektā Igaunijas skolām ir visdažādākā pieredze un viss ir atkarīgs no konkrētiem cilvēkiem un viņu veidotām skolas vērtībām, tradīcijām.

No 2014.gada Igaunijā tiks samazināts obligāto eksāmenu skaits. Iespējams, ka tas ir labi AI/GI kontekstā, jo skolotājiem stundās būs jāvelta mazāk laika gatavošanās eksāmeniem, atliks vairāk laika tādām starpdisciplinārām lietām kā AI/GI (izglītības eksperta Einar Vaara pieņēmums).

Secinājumi:

- AI/GI formālajā izglītībā (gan teorētiski, gan reālajā dzīvē) ir ļoti līdzīgā situācijā kā Latvijā. Gan Igaunijā, gan pie mums AI/GI formālajai vietai formālajā izglītībā ir sekundāra nozīme. Visu izšķir konkrēti cilvēki konkrētā vietā un amata pozīcijā – viņu zināšanas, atvērtība, entuziasms un vērtības.
- MONDO piedāvājums skolām ir daudzveidīgs un ļoti iedvesmojošs. Daudzas no šīm idejām (2.punktā) var pārņemt Latvijas skolas. Īpaši vērtīga MONDO pieredze ir tiešas, dzīvas un krāsainas saiknes veidošanā starp skolām Igaunijā un attīstības valstu cilvēkiem.

Citāts, kas paliks atmiņā:
„Īstenojot globālo izglītību, nevajag „sacensties” ar vietējo, ar Igaunijas, ar nabadzību un mērīt, kam grūtāk - dziļos laukos Igaunijā vai Ugandā. Vajag vienkārši caurspīdīgi darīt labas lietas (Riina Kuusik)”.

MONDO metodiskās darbības raksturojums

1. Attīstības sadarbības un globālās izglītības sasaiste

MONDO pārstāvjiem ir pieredze īstenot attīstības sadarbības aktivitātes dažādās valstīs, piemēram, Ugandā, Ganā, Afganistānā u.c. Viens no organizācijas darbības virzieniem ir brīvprātīgo darba koordinēšana. Noderīga ideja ir vākt foto liecības no cilvēku ikdienas dzīves un dokumentēt dzīvesstāstus, ko var izmantot kā ilustratīvu materiālu globālajā izglītībā. MONDO ir pieredze uzkrāt foto liecības dažādās tēmas, piemēram, bērnu dzīve, sievietu tiesības u.c. Interesanta ideja, kas tapusi darbojoties attīstības sadarbības projektā Afganistānā, ir Igaunijas skolēniem novadīt vienu mācību stundu - simulāciju pietuvināti tam, kā mācības skolā notiek Afganistānā.

2. Somijas u.c. valstu globālās pieredzes izmantošana un adaptēšana

MONDO stiprā puse ir sadarbība ar Somijas globālās izglītības speciālistiem. Ir īstenoti sadarbības projekti arī kopā ar citām valstīm. Ļoti produktīva sadarbība izvērsta ar tuvākajiem un līdzīgas pieredzes kaimiņiem – Ziemeļvalstu partneriem. Šīs sadarbības rezultātā ir izveidota resursu bāze un metodiskie materiāli nodarbībām. Ar Somijas ekspertiem kopā ir veidota globālās izglītības programma. Interesants materiāls ir sagatavots tēmā par bēgļu dzīvi pirms nonākšanas bēgļu nometnē un ikdienas dzīvi nometnē, izmantojot sadzīves priekšmetus – katlus, uz kā ģimenes gatavo ēdienu bēgļu nometnē. Mācīšana ar sadzīves priekšmetiem – tiem klāt pievienojot stāstu par cilvēku, kam šīs lietas ir piederējušas, kļūst personiska un emocionāla. Nodarbībās kā resursi daudz tiek izmantoti adaptēti materiāli. Vairāki Skandināvijas valstīs uzņemtie video materiāli ir ieskaņoti igauņu valodā un tiek izmantoti skolotāju un skolēnu apmācībā.

3. „Dzīvie stāsti” skolā

MONDO viens no darbības virzieniem ir attīstības valstu cilvēku aicināšana uz nodarbībām un viņu dzīvesstāstu izmantošana. Uz skolām tiek aicināti bēgļi, imigranti no Āfrikas valstīm (Gana, Nigērija, Dienvidāfrika u.c.), kas ieradušies Igaunijā, lai viņi stāstītu par savu dzīvi, par savas tautas tradīcijām, dzīvesveidu, piemēram, par ēdienu gatavošanu. Tas ļauj jauniešiem dzirdēt „dzīvos stāstus” no pirmavotiem nepastarpinātā veidā, dodot iespēju jautāt un labāk saprast citu cilvēku dzīvi.

4. Globālās izglītības kampaņas

Sadarbībā ar citām organizācijām skolām tiek piedāvāts īstenot globālās izglītības nedēļu. Globālās izglītības nedēļa dod iespēju mācīties ne tikai teorētiski, bet arī praktiski. Interesanta kampaņa ir ētisko dāvanu/ziedojumu projekts, kas piedāvā kādu noteiktu naudas summu ziedot labdarības mērķiem, lai uzlabotu dzīves kvalitāti cilvēkiem attīstības valstīs, piemēram, ziedojot četrus eiro, iespējams atbalstīt atrautnes Ganā un palīdzēt viņām iegādāties vistas. Šāda kampaņa rāda vienu veidu, kā iespējams aktīvi rīkoties, lai palīdzētu citiem cilvēkiem.

5. AI/GI resursu centrs

MONDO ir izveidota bibliotēka, kurā apkopoti drukāti materiāli par AI/GI tēmām. Resursu centrā izveidota iespaidīga video bibliotēka – dokumentālo filmu kolekcija par AI/GI. Filmas ir tulkotas igauņu valodā vai arī tām ir subtitri igauņu valodā, tas ļauj filmas ērti izmantot klasēs. Lai vieglāk varētu orientēties filmu kolekcijā, ir sagatavots filmu katalogs. Ieteikumi izmantot filmas mācību procesā ievietoti arī dažādos informatīvos bukletos. MONDO ir arī pieredze, kā pašiem veidot video materiālus AI/GI tēmās.

Papildus dokumentālo filmu kolekcijai, Mondo īsteno arī dažādas radošas un praktiskas apmācības jauniešiem par to, kā uzņemt dokumentālo kino par attīstības tēmām.

Latvijā noderīgā un tālāk attīstāmā pieredze

- **Sadarboties NVO, kas darbojas attīstības sadarbībā un globālajā izglītībā.** Ideāli būtu sadarboties ar cilvēkiem, kuri dodas kā brīvprātīgie vai kā citādi uz attīstības valstīm, informēt viņus par to, kas ir globālā izglītība un kādi mācību materiāli ir jāsagatavo Latvijā, lai skolās to varētu mācīt daudz labāk un „ticamāk”. Nākamais solis būtu to cilvēku, kas dodas uz attīstības valstīm, darbs vācot un dokumentējot dažādas liecības par ikdienas dzīvi attīstības valstīs. Pēc tam speciālisti, kuriem ir pieredze, kā veidot mācību materiālus, varētu strādāt ar savāktajām foto/video/artefaktu u.c. liecībām un sagatavot nodarbību materiālus darbam skolās.
- **Īstenot projektus un piesaistīt līdzekļus dokumentālu filmu par globālās izglītības tēmām ieskaņošanai latviešu valodā.** Iespējams veidot esošo dokumentālo video kolekciju, gan arī īstenot projektus, kuros mācīt pašiem veidot video par AI/GI tēmām.
- **Sadarboties ar citu valstu NVO, kas uzkrājušas pieredzi AI/GI.** Nākotnē vēlams veidot partnerības ar Ziemeļvalstu NVO, kas darbojas globālajā izglītībā.
- **„Dzīvo stāstu” bāzes veidošana.** IAC, īstenojot projektus ar imigrantiem, kas ieradušies uz dzīvi Latvijā, var intervēt imigrantus un veidot „dzīvo stāstu” bāzi. Iespējams sadarboties ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi un uzsākt veidot kontaktus ar imigrantiem/bēgļiem, kurus var aicināt uz skolām, lai viņi dalītos ar savu pieredzi.
- **Regulāri informēt skolas par iespējām rīkot globālās izglītības kampaņas.** Vēlams pieradināt skolas regulāri rīkot AI/GI pasākumus, piemēram, AI/GI nedēļu, Pasaules veselības dienu, Pasaules ūdens dienu, Pasaules miera dienu u.c. Sniedzot informāciju par šādām kampaņām piedāvāt seminārus skolotājiem, kuros iepazīstināt ar metodiku, kā organizēt pasākumus skolā. Informāciju par globālās izglītības kampaņām ievietot IAC mājaslapas īpašā sadaļā.

MONDO komunikācijas instrumenti

Linda Ugaine, IAC

Noderīgas un interesantas idejas, ko izmantot, domājot par mūsu organizāciju komunikācijas instrumentiem un stratēģiju:

- MONDO aktīvi izmanto savu **mājas lapu** (<http://mondo.org.ee/>) kā komunikāciju rīku. Mājas lapā tiek plaši atspoguļota organizācijas darbība AS jomā – blogi, videomateriāli no aktivitātēm Afganistānā un Āfrikas valstīs (maz pārstāstu, aprakstu); mājas lapā ir saites uz citām AS aktivitātēm Igaunijā, info par MONDO publicitāti medijos un iesaistīšanos dažādos pasākumos. Mājas lapai ir vairākas funkcijas – tā ir ne tikai informācijas vietne par MONDO un aktualitātēm attīstības jomā, bet arī rīks, lai vāktu ziedojumus no sabiedrības MONDO sadarbības valstīm (Afganistāna, Āfrikas valstis);
- Informāciju ir viegli uztvert, jo ir salīdzinoši maz pārstāstu par notikumiem, kas bijuši, maz garu un sarežģītu tekstu – informācijas vieglu uztveršanu nodrošina **blogi**, ko raksta MONDO pārstāvji vai sadarbības partneri un kas aptver reālu cilvēku komentārus un arī ir bagātīgi ar foto un video materiāliem. Īsas, informatīvs ziņas;
- Par MONDO darbu un piedāvājumu GI/AI jomā skolas tiek informētas ar **elektroniskās avīzes** palīdzību, kas vienu reizi mēnesī tiek izsūtīta skolām, izceļot jaunumus un aktuālos piedāvājumus. Šī ir laba ideja - regulārs un mērķtiecīgs darbs, kas nes rezultātus;
- MONDO savā darbībā izmanto arī sociālos medijus. Īpaši aktīvi tiek izmantots Facebook;
- Vizītes laikā apmeklētās skolas (Tallinas Tehniskās ģimnāzijas), kā arī citu Igaunijas skolu skolotāju savstarpējā komunikācija notiek ar **bloga** palīdzību - katram skolotājam ir iespēja blogā dalīties ar to, kas apgūtsursos, kas izmēģināts stundās un kas paveikts projektos. Arī šī ir ļoti laba ideja par to, kā informēt un izplatīt zināšanas, pieredzi skolotāju kolektīva vai domubiedru vidū, ja vien ir nepieciešamais tehnoloģiskais nodrošinājums. Tā ir laba alternatīva ilgstošām sapulcēm un skolas skolotāju semināriem; tomēr ir svarīgi, lai skolotājiem būtu motivācija gan pašiem sagatavot informāciju blogam, gan arī iepazīties ar kolēģu paveikto;
- MONDO ir sagatavoti ļoti dažādi **mārketinga un reprezentatīvie materiāli** - uzlīmes, bločiņi, izdales, kartiņas, nozīmītes, pildspalvas, flajeri jeb skrejlapas ar MONDO aktivitāšu piedāvājumu; īsiem un skaidriem vēstījumiem par organizāciju, projektiem. Īpaši svarīgi, ka materiāli ir sagatavoti trīs valodās - krievu, igauņu un angļu valodā – šī ir mūsu organizāciju vājā vieta (īpaši ņemot vērā, ka igauņu krievvalodīgo auditorija salīdzinoši ir mazāka par mūsējo);
- **Metodiskie materiāli skolotājiem** GI/AI tēmu mācīšanai. MONDO daudz izmanto materiālus svešvalodās un tulko tos uz igauņu valodu - spēles, video filmas, grāmatas, aktivitāšu aprakstus, attēlu komplektus. To tulkošanai (piemēram, filmu subtitriem) tiek piesaistīts finansējums caur mazākiem projektiem. Šī ir prakse, ko ir vērts pārņemt un ko pašlaik maz izmantojam, proti, radam savus materiālus, kas prasa vairāk resursus (laika, finanšu, cilvēkresursus). MONDO rīcībā ir daudz uzskates un informatīvo materiālu par Āfrikas un Austrumu valstu sadzīvi un kultūru;

MONDO brīvprātīgie un darbinieki rada arī video blogus. Viens no skatītākajiem un populārākajiem ir MONDO brīvprātīgās Siisi Saetalu stāsts par pop-up kafejnīcu Kampalā, Ugandā. Ar video bloga palīdzību Siisi regulāri stāsta par sava projekta attīstību un dzīvi Kampalā. Video blogs sniedz daudz pilnvērtīgāku priekšstatu par konkrēto valsti un Siisi piedzīvojumiem.

Skat. vienu no viņas stāstiem:
<http://www.youtube.com/watch?v=QfPqz5BpyQ>

- Novērojama laba **sadarbība ar medijiem** – Tallinas reģionālā TV seko nevalstisko organizāciju aktivitātēm, tajā skaitā MONDO; arī ierodas uz dažādiem pasākumiem. MONDO mājas lapā redzams, ka arī presē ir publikācijas par MONDO darbību attīstības jomā.

Attīstības jomas finansējums

Aija Rusiņa, IAC

Vizītes laikā papildus saturiskajiem jautājumiem varēja gūt arī īsu ieskatu MONDO pašreizējos finansējuma avotos.

Galvenie MONDO finansējuma avoti ir Eiropas Komisija un Igaunijas Ārlietu ministrija. Arī Izglītības ministrija un Kultūras ministrija ir piešķīrusi finansējumu atsevišķu aktivitāšu īstenošanai. Tikšanās laikā ar Igaunijas platformu attīstības sadarbībai AKŪ noskaidrojām, ka Igaunijas valdība piešķir ikgadējus grantus organizācijas pamatdarbības uzturēšanai, kas ir būtisks atbalsts.

MONDO līdzekļu piesaistei izmanto dažādas akcijas ar sociālo tīklu palīdzību; kā arī organizē mērķziedojumu vākšanu ar interneta starpniecību. Interesanti un pozitīvi ir tas, ka ir iespēja ziedot reālam mērķim (kāda bērna mācību maksai skolā; nopirkt vistas; nopirkt sēklas vai aprikojumu konkrētiem attīstības valstu cilvēkiem u.c.), turklāt ziedojumu summas katram mērķim ir skaidri norādītas, līdz ar to cilvēkiem ir iespēja izvēlēties savām materiālām iespējām atbilstošu mērķi, kam ziedot, turklāt to iespējams izdarīt mājaslapā tiešsaistē (<http://muudamaailma.ee/eng/gifts/>).

Viens no būtiskiem zināšanu un pieredzes, kā arī finansējuma avotiem MONDO darbībā ir sadarbība ar Somijas organizāciju „Finnish Church Aid”. Tieši no šī organizācijas MONDO aizguva ideju par ētiskajām jeb alternatīvajām dāvanām, ko turīgākie var iegādāties mazturīgākajiem.

MONDO pārstāvji vizītes laikā uzsver, ka ir būtiski, ka viņu darbību nodrošina vairāki finanšu avoti un ka organizācija nav atkarīga tikai no viena ienākumu avota.

Izpētes vizītes laikā MONDO piedāvāja arī ieskatu skolotāju apmācībā, kas – kā noprotams, tiek piedāvāta kāda projekta vai skolas finansējuma ietvaros. Līdz ar to vēl viens finansējuma veids MONDO ir saimnieciskā darbība. MONDO pieder filmu kolekcija par attīstības tēmām un organizācija sniedz filmu nomas pakalpojumus. Ņemot vērā, ka MONDO ir šādi nelieli ienākumu avoti, kā arī tiek piesaistīti granti lielāku projektu veikšanai, organizācija var sekmīgāk piedalīties attīstības izglītības politikas veidošanā.

Vizītes laikā notika arī īsa tikšanās ar MONDO finanšu administratori, kas paskaidroja, ka MONDO grāmatvedība tiek organizēta ar ārpalpojuma firmas palīdzību, tikai projektu ieviešanas laikā tiek nodarbināta atsevišķa persona - grāmatvedis.

Sabiedrības attieksme un iesaiste

Liene Jurgelāne, GLEN Latvija

Kopumā Igaunijā lielāka uzmanība tiek pievērsta vietēja mēroga jautājumiem, problēmām un izaicinājumiem, kas ietekmē arī finansējuma piesaistes iespējas, jo uzņēmumi labprātāk atbalsta vietējas iniciatīvas nekā tādas, kas vērstas, piemēram, uz attīstības sadarbību.

Kā viens no izaicinājumiem attiecībā uz sabiedrības attieksmi tika minēts, piemēram, nabadzības jautājums. Liela daļa sabiedrības neredz jēgu dažādiem nabadzības mazināšanas projektiem citās valstīs, jo uzskata, ka arī pašā Igaunijā šī problēma ir aktuāla un vairāk pūliņu vajadzētu pielikt vietējo problēmu risināšanai.

Tajā pašā laikā pozitīvā ziņa ir tā, ka salīdzinoši nelielā iedzīvotāju skaita dēļ ir iespējams vieglāk piesaistīt lielākas sabiedrības daļas uzmanību un iesaistīt cilvēkus dažādās aktivitātēs. Kā teica MONDO attīstības sadarbības projektu vadītāja Riina Kuusik - “ja cilvēkiem piedāvā konkrētas iespējas iesaistīties, viņi to arī dara”.

Dažas no MONDO piedāvātajām konkrētajām iespējām iesaistīties ir:

- **brīvprātīgais darbs**, iesaistoties gan vietēja līmeņa aktivitāšu organizēšanā un satura izstrādē, gan dodoties uz kādu no valstīm, kurā MONDO īsteno attīstības sadarbības projektus (Afganistānu, Keniju, Ugandu, Ganu). Piemēram, šobrīd Ugandā tiek īstenots projekts Pop-up Cafe, kas nodrošina pirmā darba iespējas jauniešiem ar īpašām vajadzībām un kurā ir iesaistīta brīvprātīgā no Igaunijas; MONDO īsteno arī Eiropas Savienības Brīvprātīgā darba programmu un ir t.s. nosūtītāj-organizācija (nodrošina iespēju igauņiem doties uz dažādām valstīm).
- **atbalstīt kāda bērna izglītību Ganā vai Kenijā**. Tas nozīmē ziedot naudu, kas nosedz viena vai vairāku bērnu vajadzības skolas apmeklēšanai (skolas formu, apavus, grāmatas u.tml.). Šobrīd viņiem ir izdevies piesaistīt ziedojumus, kas nosedz nedaudz vairāk kā 200 bērnu izglītību gadam. MONDO uzskata, ka šī projekta veiksmes faktors slēpjas tajā, ka šī palīdzība ir ļoti konkrēta – konkrētam bērnam, konkrētam mērķim, turklāt ir iespējams sekot līdz naudas izlietojumam;
- **ētiskās dāvanas** – iespēja iegādāties lietas vai pakalpojumus, kas ir nepieciešami cilvēkiem dienviņu valstīs, piemēram, mājdzīvniekus, dažādu semināru apmeklējumu (kas palīdz apgūt prasmes, kuras tālāk var izmantot iztikas iegūšanai), sēklas u.tml.

MONDO mājas lapā ir aicinājums iesaistīties praksē – brīvprātīgajā darbā. Interesenti ir aicināti atsūtīt savu CV un norādīt prasmes, kas būtu noderīgas MONDO.

MONDO sadarbībā ar citām globālās izglītības jomā strādājošām organizācijām īsteno arī dažādas sabiedrības informēšanas kampaņas un akcijas, piemēram, šogad tiks īstenota “šokolādes kampaņa”, kas pievērsīs sabiedrības uzmanību, piemēram, godīgās tirdzniecības jautājumam saistībā ar kakao pupiņu iepirkšanu un citiem ar šokolādes ražošanu saistītiem jautājumiem.

Ļoti veiksmīgs veids, kā iesaistīt jauniešus globālajā izglītībā ir MONDO atbalstītie filmu klubi, kurus veido paši jaunieši, bet MONDO palīdz ar mācībām, tostarp arī filmu veidošanā (lai jaunieši varētu piemēram, uzņemt paši savas īsfilmas par sociāliem jautājumiem), piedāvā filmas un diskusiju tēmas, iesaista jauniešus savās kampaņās u.tml.

Pētījumi un akadēmiskās vides iesaiste

Līva Brēmere, Attīstības kolba

Informācijas resursi

Būtisks pētījums un atskaites punkts ir 2.sadaļā pieminētais dokuments „Igaunijas globālās izglītības koncepcija” (“Estonian Global education concept paper”;

<http://www.coe.int/t/dg4/nscentre/ge/JMA/Estonia-REPORT.pdf>). Šis dokuments ir kopsavilkums no 2009.gada novembrī notikušā semināra, kura mērķis bija apkopot Igaunijas globālās izglītības pieredzi un radīt pamatu stratēģiskajam dokumentam, kas virzītu globālās izglītības lomu Igaunijā.

Dokumenta izstrādē piedalījās gan NVO pārstāvji, gan ministrijas (Izglītības un zinātnes ministrija, Ārlietu ministrija, Kultūras ministrija), žurnālisti, studentu un skolotāju pārstāvji un ārvalstu eksperti no AI būtiskām institūcijām (Rilli Lappalainen, CONCORD; Gordana Berjan, North-South Centre of the Council of Europe). Tikšanās mērķis bija

Viens no dokumenta uzdevumiem bija vienošanās par attīstības/globālās izglītības definīciju, kas tika pieņemta sekojoša – globālā izglītība ir aktīvs mācīšanās process, kas rada aktīvus pasaules pilsoņus, kuri ir zinoši par pasaules notikumiem, cēloņiem un veidiem, kā šie notikumi mūs visus ietekmē. Aktīvs globālais pilsonis vēlas zināt un, iespējams, jau zin, kā pasauli padarīt par labāku vietu mums visiem, balstoties uz atvērtu domāšanu un koncentrētu darbību.

Šī dokumenta lielākais sasniegums bija tas, ka globālā izglītība tika iekļauta izglītības likumā (kaut vai tikai pieminot jēdzienu), bet kā, jau tas nereti gadās ar ilgo likumdošanas procesu un nemitīgo personāliju maiņu, jaunais izglītības ministrs vēlas veikt kārtējās izmaiņas. Mums būtu interesanti sekot līdz šim procesam un analizēt tālāko notikumu gaitu Igaunijā, vienlaikus mācoties no viņu pieredzes un kļūdām attiecībā uz globālās izglītības definēšanu un iekļaušanu gan politikas, gan mācību saturu veidojošajos dokumentos.

Johannai Helinai ir interesants raksts par Igaunijas pieredzi un centieniem ieviest globālo izglītību skolās. Šis raksts analizē Igaunijas pieredzi un to ir izstrādājusi CONCORD darba grupa „Globālās izglītības forums” (DEF). Rakstu atrodams šeit:

http://www.wwwords.co.uk/pdf/validate.asp?j=csee&vol=8&issue=2&year=2009&article=6_Helin_CSE_E_8_2-3_web.

Interesanti ir analizēt arī šīs mācību programmas un nevalstisko organizāciju sasniegto. Lai gan šī prezentācija ir sagatavota 2008.gadā, tā ļauj analizēt darbu, kas ir izdarīts trīs gadu laikā un kāds ir proporcionālais uzlabojums sabiedrības informētības līmenim un attieksmei pret attīstības sadarbību. Arī organizācija MONDO, pie kuras ciemojāties Igaunijā, minēja kā vērtīgu faktu šādas aptaujas, kas zināmā mērā norāda uz darbības veiksmīgumu. Prezentācija atrodama šeit - <http://www.vm.ee/?q=en/taxonomy/term/55> (Estonian public opinion regarding development cooperation (ppt dokuments; 2008.gada marts).

Sadarbība ar akadēmisko vidi

Igaunijā nav atsevišķas mācību programmas augstskolas līmenī par attīstības sadarbību vai attīstības izglītību/globālo izglītību un ir jūtama nevalstisko organizāciju vēlme un vajadzība pēc šādas programmas. Vienīgi tiem jauniešiem, kuri apgūst jaunatnes darbinieka profesiju, viens no mācību priekšmetiem ir par globālo izglītību.

Atsevišķas augstskolas un arī skolas veido sadarbības ar attīstības valstīm (piemēram, arī Tallinas tehniskā

Izmantojot Somijas universitāšu pētniekus un pasniedzējus, Igaunija lieliski ir atrisinājusi to, ka pašlaik vēl nav akadēmijas pārstāvju, kas specializētos attīstības izglītībā. Ļoti veiksmīga ir sadarbība ar Oulu universitātes pasniedzēju Vanessa Andreotti. Ar viņas rakstiem un sagatavotajiem materiāliem iespējams iepazīties šeit:

<http://oulu.academia.edu/VanessaAndreotti/Papers>

ģimnāzija, ko mēs apmeklējām), tomēr attīstības joma tikai iegūtu un attīstītos tālāk, ja būtu speciālas mācību programmas augstākajā izglītībā.

MONDO veido aktīvu sadarbību ar Oulu universitāti Somijā un pasniedzēju Vanessu Andreotti.

Kopumā vizīte uz Igauniju bija ļoti vērtīga. Tā ļauj salīdzināt kaimiņvalstu panākumus un pieredzi, un aptvert kopīgo, kas mums, iespējams, ir vairāk nekā mēs domājam. Interesanti bija piedalīties skolas vizīte un redzēt priecīgos bērnus spēlēt uz bungām, kas patiesībā ir bēgļu katli apvilkti ar ādu. Ļoti vērtīgi bija piedalīties skolotāju apmācībā, kas, lai arī lielākoties notika igauņiski, bija laba iespēja redzēt tās skolotājas, kas patiesībā arī iedvesmo skolēnus un aizrauj viņu domas klases stundās uz tālo Afganistānu vai kādu Moldovas ciemu. Tieši skolotāji ir liela daļa no veiksmes atslēgas un ir jānovērtē darbs, ko dara MONDO, lai iedvesmotu un izglītotu šos skolotājus.

Galvenā atziņa pēc vizītes ir, ka šobrīd attīstības sadarbības un izglītības jomas abās Baltijas valstīs gulstas uz pāris iesaistīto un ieinteresēto cilvēku pleciem. Lai gan tas ir saprotami un pozitīvi pārmaiņu laikā (no palīdzības saņēmēja uz devēju), kad daudzas pozitīvas lietas var tikt sasniegtas un izdarītas, tomēr ilgtermiņa mērķis ir ielikt pamatus gan sabiedrībā, gan valsts pārvaldē, kas ļauj domāt ārpus ierastajām robežām un kur attīstības sadarbība un globālā izglītība ir tikpat pieņemts un pašsaprotams koncepts kā sabiedrības veselība vai e-vēlēšanu nozīme. Tādēļ ļoti svarīgi sadarboties ar valsts pārvaldi un atbildīgajām iestādēm. Sabiedrības viedokli, kā mēs redzam pēc Igaunijas piemēra, ar pacietīgu un rūpīgu darbu ir iespējams uzlabot.

Baltijas valstīm, balstoties uz mūsu kopīgo vēsturi, ģeogrāfisko tuvumu un zināmajām kultūras līdzībām, ir ciešāk jāsadarbojas kopā un jāveido vienotāka sadarbība uz ārpusi. Tādā gadījumā mēs būsīm spēcīgāki, efektīvāki un spēsim kopā izdarīt vairāk, nekā katrs atsevišķi. Mums ir jāsadarbojas, lai radītu kopīgu attīstību!

Citu Igaunijas NVO raksturojums

Rūta Kronberga, LAPAS

Igaunijas nacionālā attīstības sadarbības platforma AKÜ (<http://www.terveilm.net/>)

Platformā ir 21 organizācija, kas darbojas ar attīstības sadarbības, attīstības izglītības / globālās izglītības jautājumiem. AKÜ mērķis ir uzlabot attīstības politikas veidošanas un īstenošanas procesus, kā arī informēt sabiedrību par attīstības sadarbības un GI/AI jautājumiem un ļaut saredzēt viņu iespējas aktīvi piedalīties šajos procesos.

AKÜ apmēram puse no visām organizācijām strādā tieši ar globālās izglītības jautājumiem.

Aktīvas darba grupas ir divas:

- 1) Globālās izglītības darba grupa (sanāk kopā apm. 2 – 3 reizes gadā, kad ir jāizrunā kādas aktualitātes vai jāliek kopā spēki kādu procesu virzīšanai. Šajā darba grupā darbojas 5 – 10 cilvēki),
- 2) Lobēšanas darba grupa, kas darbojas politiskajā līmenī ar attīstības sadarbības un izglītības jautājumiem.

AKÜ darbojas 2 darbinieki un administratīvās izmaksas tiek segtas no Ārlietu ministrijas piešķirtā finansējuma.

„Pasaules dienu festivāls” ir lielisks veids, kā vismaz reizi gadā aktivizēt attīstības jomā darbojošās NVO kopējam darbam, kura rezultātā tās ne tikai popularizē sevi, bet runā par aktuāliem globāliem jautājumiem ar sabiedrību.

Katru gadu tiek rīkota aktivitāte – „Pasaules dienu festivāls”. Šis festivāls saved kopā NVO, kas darbojas ar attīstības sadarbības un GI/AI jautājumiem. Šāds festivāls notiek jau kopš 2005. gada ar Igaunijas Ārlietu ministrijas finansiālu atbalstu. Festivāla laikā notiek dažādas aktivitātes – tiek demonstrētas filmas, rīkotas radošās nodarbības, notiek NVO tirgus utt. Turklāt katru gadu festivāls tiek veltīts kādai konkrētai tēmai, šogad – bērnu situācija visā pasaulē.

AKÜ platformas biedru organizāciju saraksts: <http://www.terveilm.net/?id=320>

Humana Estonia kolēģes Mari Helene Kaber informācija par **aktīvākajām organizācijām, kas darbojas ar attīstības jautājumiem:**

- **MONDO** (www.mondo.org.ee);
- **Humana Estonia** (<http://www.humanae.ee/>). Humana People to People tīkla organizācija Igaunijā, kas strādā ar globālās izglītības jautājumiem. Ir bijusi kā partnere vienam EK projektam „Solidarity Schools”, kas noslēdzās apmēram pirms diviem gadiem. Sākot ar nākamo gadu, tiks uzsākts jauns EK attīstības izglītības projekts, kurā Humana Estonia ir vadošā organizācija. Nosaukums „Solidarity schools in Baltic states”. Projekts tiks īstenots kopā ar Humana organizācijām Latvijā un Lietuvā;
- **Damota** (www.etioopia.ee). Organizācija darbojas ar mērķi atbalstīt bērnus Etiopijā. Projekti: skolas ēku būvniecība, atjaunošana, izglītības apguvei nepieciešamo līdzekļu nodrošināšana, skolas izmaksu segšana bērniem, igauņu brīvprātīgo darba koordinēšana Etiopijā;
- **Ethical links** (<http://www.ethicallinks.org/?lang=en>). Organizācija strādā ar ļoti dažādām tēmām: globālā izglītība un attīstības sadarbība, cīņa pret diskrimināciju un sociālais taisnīgums, vides ilgtspēja un zaļā ekonomika utt. Plašo tēmu izvēli organizācija pamato ar to, ka pretēji mūsdienu tendencei fokusēties uz šaurām tēmām, viņi uzskata, ka dažkārt ir nepieciešams aptvert dažādas tēmas, lai redzētu to savstarpējo saistību. Ļoti interesanta mājas lapa - interesanta pieeja dažādiem globālās izglītības jautājumiem;

- **Human Rights Centre** (<http://humanrights.ee/>). Darbojas ar cilvēktiesību jautājumiem Igaunijā un ārpus tās;
- **Estonian Green Movement** (<http://www.roheline.ee/content/view/12/31/lang,en/>). Viena no pirmajām un lielākajām vides un attīstības organizācijām Igaunijā. Organizācija darbojas gan ar sabiedrību, izglītojot to par dažādiem vides jautājumiem, gan politiskajā līmenī, gan ir labi pamanāma Igaunijas medijos.

Kopumā ir palicis labs iespaids par Igaunijas attīstības NVO savstarpējo sadarbību. Vairākas organizācijas (MONDO, Humana, Igaunijas Zaļā kustība) kopā saveda izaicinājums īstenot EK projektus, ko varēja veiksmīgi izdarīt mācoties vienai no otras un liekot spēkus kopā, jo visām organizācijām šie bija pirmie „lielie” projekti. Šāds sadarbības modelis dažādu organizāciju starpā joprojām turpinās un vajadzība pēc kopīgas darbības un mācīšanās veicina samērā lielo saliedētību.

Galvenie secinājumi

- **Aktīva pozīcija attīstības jomā no Ārlietu ministrijas puses:** Ārlietu ministrijas politika un pozīcija attiecībā uz attīstības/globālo izglītību (AI) un attīstības sadarbību (AS) Igaunijā ir aktīva jau vairākus gadus un valsts budžetā tam ir paredzēts rīcībspējīgs finansējums ar progresīvu tendenci nākotnē;
- **Igaunijas platforma attīstības sadarbībai AKÜ ir būtisks spēlētājs attīstības jomā Igaunijā:** ar AKÜ konsultējas un rēķinās Ārlietu ministrija un citas institūcijas; AKÜ ir aktīva attīstības jautājumu lobēšanā (lobēšana, politikas veidošana un ietekmēšana ir galvenais AKÜ darbības virziens); un to raksturo arī stipras saites ar biedru organizācijām;
- Attīstības jeb globālās izglītības jomā igauņi atsaucas uz 2009.gadā izstrādātajām **vadlīnijām „Igaunijas globālās izglītības koncepcija”** - tām ir informatīva un rekomendējoša nozīme; konkrēta rīcības plāna un arī konkrētas sadarbības ar Izglītības ministriju pašlaik nav;
- Attīstības jeb globālās izglītības jēdziens Igaunijā tiek aizstāts ar **„pasaules izglītība” jeb „izglītība par pasauli”** (angļu valodā „world education”);
- Attīstības jeb globālās izglītības tēmas ir **ietvertas atsevišķu mācību priekšmetu saturā** - ģeogrāfijā, bioloģijā, sociālajās zinībās, vēsturē, arī igauņu valodā un literatūrā u.c.; atsevišķās skolās globālo izglītību iespējams apgūt kā izvēles, fakultatīvo kursu („Globalizētā pasaule”);
- Attīstības jeb globālās izglītības formālajai vietai formālajā izglītībā ir sekundāra nozīme. Tāpat kā Latvijā - **visu izšķir konkrēti cilvēki konkrētā vietā un amata pozīcijā** – viņu zināšanas, atvērtība, entuziasms un vērtības;
- Organizācijām MONDO piemērs parāda, ka iespējams vienas organizācijas ietvaros veiksmīgi apvienot darbību **gan attīstības sadarbības, gan attīstības jeb globālās izglītības jomā**, turklāt pierādot, ka tādējādi iespējams tikai iegūt un katru no jomām papildināt ar jaunām kvalitātēm, kā arī parādīt sabiedrībai plašāku kontekstu un lietu savstarpējo saistību;
- Iesaistot profesionāļus, **attīstības sadarbības projektu un brīvprātīgā darba attīstības valstīs pieredzi iespējams pārkonvertēt mācību resursos un materiālos** (fotogrāfijas, priekšmeti, intervijas ar cilvēkiem u.c.); tādējādi iespējams radīt unikālus mācību materiālus un piedāvāt alternatīvu ārvalstu mācību resursiem;
- Iedvesmojoties no Somijas pieredzes, MONDO ir unikāla organizācija ar to, ka piedāvā **mini palīdzības projektus**, kuru ietvaros cilvēki Igaunijā var atbalstīt kāda bērna izglītību Ganā vai Kenijā, kā arī iegādāties t.s. ētiskās dāvanas;
- **Galvenie attīstības jomas finansējuma avoti Igaunijā** ir Eiropas Komisija un Igaunijas Ārlietu ministrija; atsevišķu aktivitāšu īstenošanai naudu piešķir arī Izglītības ministrija, Kultūras ministrija un citas institūcijas un fondi;
- **Aktīvākās attīstības jomas organizācijas Igaunijā:** MONDO (www.mondo.org.ee); Humana Estonia (<http://www.humanae.ee/>); Damota (www.etioopia.ee); Ethical links (<http://www.ethicallinks.org/?lang=en>); Human Rights Centre (<http://humanrights.ee/>); Estonian Green Movement (<http://www.roheline.ee/content/view/12/31/lang.en/>).